

„ Pământul, istoria și limba

Sînt în esență cei trei stâlpi

Pe care se ține neamul.”

Ion Druță

Secole de-a rîndul Basarabia a făcut parte din Moldova. Interesele statelor mari adesea au neglijat demnitatea popoarelor mici. Așa s-a întîmplat că la 1812 Basarabia a fost ruptă din trupul Moldovei în rezultatul negocierilor imorale ruso-otomaneși anexată la Rusia. Aproape 10 ani Basarabia s-a bucurat de o anumită autonomie, administrare internă laică și bisericească, juridică și culturală, apoi a devenit o gubernie rusească și supusă unei colonizări masive aspre, în special unei rusificări intense.

Cu toate că Basarabia era marginalizată în viața politică, economică și socială a imperiului rus, ideea luptei pentru limbă, drepturi cetățenești circula printre tineretul studios. Încă din 1898 studenții basarabeni din universitățile rusești se organizau în asociații pentru trezirea conștiinței naționale și cultivarea limbii moldovenești. Mișcarea tineretului studios ia amploare după revoluția rusă din 1905. În Chișinău seminariștii au alcătuit o petiție semnată de peste 320 persoane. Printre ei erau Alexei Mateevici (viitorul clasic al literaturii moldovenești, elev în clasa a III-a) și Gheorghe Stîrcea (se crede că el a participat la alcătuirea petiției).

La 24 mai 1906 la Chișinău apare de sub tipar primul ziar românesc “Basarabia” cu sprijinul și povața lui C.Stere (și participarea chiar). Ziarul descria starea din provincie, care nu era deloc liniștită. Numai în 1906 au avut loc tulburări țărănești în 66 de sate. “ Nu vă pot spune, - zicea

dl. Ion Inculeț într-o cuvîntare, - cîtă bucurie, cîtă satisfacție avem noi colaboratorii acestui ziar, cînd vedem la iarmaroace grupuri de țărani care ședeau jos pe iarbă și ascultau cum unul din ei mai cărturar le citea „Basarabia” ”.

O parte din tineretul basarabean s-a grupat în jurul colegiului de redacție alcătuit din Emanuil Gavriiliță (avocat), Vasile Harta (profesor), Ion Pelivan (jurist), Nicolae Popovschi (istoric) și Nicolae Frolov. La ziar au colaborat Pan. Halippa, Alexei Mateevici, Mihail Vîntu, N. Stîrcea, frații Inculeț și alții. Cu excepția d-lui Gavriiliță toți erau tineri ce se ridicară din rîndurile răzășimii, clerului și tîrgoveților.

O altă grupă de tineri, reprezentanți ai vechii boierimi, se grupase în jurul lui Pavel V. Dicescu. Ascultînd glasul vremii ei au revendicat într-o broșură drepturi naționale pentru moldoveni, respectarea limbii lor în școală și în biserică. Din gruparea lui Dicescu făceau parte Paul Gore, Vladimir Herța, M. Fiodoriu, Vasile Anghel, T.M.Suruceanu.

În 1912, printr-o scrisoare, Ion Pelivan (numele căruia îl poartă azi satul meu natal) își invita prietenii săi din Chiev să se întoarcă în Basarabia pentru a se pune în serviciul cauzei naționale. Cenzura rusească a aflat conținutul scrisorii și Ion Pelivan a fost nevoit să iasă din magistratură. Arhimandritul Gurie a fost exilat din Basarabia. Înaintașii mișcării naționale Alexandru și Vasile Ouatu, Vasile Maho, Nicolae Siminel, N. Berdiș, N. Popovschi, V. Hatra și alții avîndu-l în frunte pe Ion Pelivan (pe care îl considerau părintele ideii naționale românești în Basarabia) au suferit mult pentru convingerile lor politice și naționale, însă nu s-au dezis de crezul lor.

La câțiva ani după închiderea ziarului „Basarabia” în mai 1913 apare la Chișinău revista lunară „Cuvînt Moldovenesc”, iar mai târziu și un ziar cu același nume sub protecția marelui naționalist basarabian Vasile Storecu. Director era P. Halippa, redactor responsabil N.Alexandri. Colaboratori ai acestei opere literare și naționale au fost Simion Murafa, Daniel Ciugureanu, Mihail Minciună, Tudor Roman, Ion Buzdugan. În unul din numerele sale “Cuvîntul Moldovenesc” vorbea de duhul de primenire a vieții “care de la o vreme domnește în împărăția rusă”.

În februarie 1917 în Rusia are loc o revoluție care a zdruncinat din temelie sistemul monarhist. Popoarele alogene (care suportaseră jugul țarist) căutau să se organizeze cât mai repede pentru a-și croi o viață nouă. Așa fac finlandezii, estonienii, letonienii, lituanienii, polonezii, ucrainenii, georgienii și alte popoare. Așa fac și basarabienii. În multitudinea de organizații și partide, în atmosfera libertăților politice proclamate de revoluția democratică din februarie, ideea autodeterminării prinde tot mai mult rădăcini.

Fruntașii mișcării naționale din Basarabia au fondat la 3 aprilie 1917 Partidul Național-Democrat, a cărui președinte de onoare a fost desemnat Vasile Storecu. P.N.D. revendica autonomia ținutului, folosirea limbii române în toate domeniile, soluționarea problemei agrare și altele. În programul acestui partid se prevedea înființarea unui parlament al provinciei, care să întocmească legi pentru viața internă, dobîndirea drepturilor cetățenești și naționale pentru moldovenii din Basarabia și de dincolo de Nistru. Dar la această vreme problema dreptului la

autodeterminare n-a fost pusă, deoarece această idee ar fi fost calificată ca intenție de separatism și n-ar fi fost susținută de reprezentanții altor organizații.

În primăvara anului 1917 au avut loc un șir de foruri, la care fruntașii mișcării naționale propagă ideile Partidului Național Moldovenesc. Așa:

1.La 11-13aprilie 1917 are loc primul congres al învățătorilor de toate naționalitățile (nemți, greci, bulgari,moldoveni, evrei etc.)

2.La 25 aprilie 1917 s-a întrunit la congres clerul din Basarabia.

3.La 1 mai –congresul învățătorilor din orașul și județul Chișinău și a reprezentanților Zemstvei Guberniale.

4.La 7 mai – congresul învățătorilor din Bălți.

5.La 20 mai – primul congres al studenților moldoveni.

6.La 28 mai – primul congres al învățătorilor moldoveni din Basarabia.

Ideile Partidului Național Moldovenesc se propagau prin cuvântările reprezentanților lui ce asistau la aceste congrese, cât și prin multe broșuri scrise în mod popular. De exemplu: Ion Pelivan “Adunarea întemeetoare”, T.Ioncu “ Autonomia Basarabiei și Republica democratică federativă rusească” și altele. Astfel ideile naționale încep să pătrundă din ce în ce mai mult în mase.

Mișcarea pentru autonomia Basarabiei a luat o amploare mai mare ca reacție la pretențiile Radei Ucrainene din 18 iulie 1917, în sensul că Ucraina se întinde de la Carpați pînă la Caucaz.

Avînd în vedere situația internațională, faptul că România nu mai era neutră ci intrase în război de partea Antantei și că la această perioadă o bună parte a ei era ocupată de trupele Puterilor Centrale, Frontul Român trecea în apropierea Basarabiei.

La 16 iulie 1917 a avut loc o adunare a militarilor de pe Frontul Român. La această adunare Comitetul Central Executiv al deputaților soldați și ofițeri sub conducerea locotinentului Gherman Pîntea și a tovarășilor săi P.Varzari și P.Harea, unde s-a hotărît de a convoca la Chișinău o adunare provincială, un **Sfat al Țării**, care să elaboreze un proiect de autonomie națională și teritorială pentru Basarabia, ținîndu-se seama și de drepturile minorităților etnice din cuprinsul guberniei. Astfel Comitetul Central Executiv al soldaților și ofițerilor își asuma rolul de organizator pentru înfăptuirea autonomiei.

După ce în a doua jumătate a lunii august 1917 circa 200 de soldați ruși au arestat și ucis la Chișinău pe doi dintre liderii marcantți Hodoroja și Murafa, mișcarea națională a populației moldovenești capătă forme din ce în ce mai acute.

Colaborînd cu toate organizațiile moldovenești și cu Partidul Național Moldovenesc, Comitetul Central Executiv al deputaților soldați și ofițeri moldoveni convoacă la 20-27 octombrie 1917 Congresul militar moldovenesc. Acest Congres a întrunit peste 800 de delegați, ce reprezentau peste 300000 de soldați de pe toate fronturile Primului Război mondial cît și din garnizoanele militare din orașele Basarabiei, Ucrainei și Rusiei. Pe ordinea de zi figurau zece chestiuni, care cereau o rezolvare urgentă.

Toate hotărârile Congresului(cu privire la armată, școală, pământ, la soarta moldovenilor de peste Nistru și altele) au avut o importanță deosebită, dar doua dintre ele au fost hotărâtoare pentru ținutul dintre Prut și Nistru:

1.Hotărârea adoptată la 21 octombrie cu privire la proclamarea autonomiei Basarabiei in componența Federației Ruse.

2.Hotărîrea adoptată la 23 octombrie despre consituirea cât mai rapidă a Sfatului Țării ca organ suprem de conducere al Basarabiei.

Luptele pe fronturile războiului, evenimentele din 25 octombrie 1917 la Petrograd au agravat haosul ce domina în țară. În aceste condiții numărul forțelor anarhice creștea destul de repede. Reprezentanții intelectualilor moldoveni începuse să-și dea seama că sunase ceasul izbăvirii. Ei au lăsat la o parte neînțelegerile din trecut și boierii conservatori au dat mîna cu democrații naționali pentru a-și uni silințele în realizarea ideilor naționale. Mai mult decît atît, în Basarabia au venit mulți intelectuali bucovineni, transilvăneni așa ca Onisifor Ghibu (redactorul ziarului “Ardealul”), Gheorghe Tofan și alții pentru a ajuta pe frații basarabeni cu sfatul și cu scrisul lor la reorganizarea vieții politice și culturale pe o nouă bază națională.

Congresul militarilor (din 20-27 octombrie 1917) a ales un Comitet (vezi anexa 1), numit Biroul de organizare, care avea menirea să organizeze Sfatul Țării – parlamentul Basarabiei, în care să fie 120 de deputați, 70% din ei - moldoveni și 30% reprezentanți ai minorităților, 10 locuri se rezervau moldovenilor transnistreni. Astfel la bază a fost pus principiul democratic de respectare a echității sociale și naționale.

Biroul de organizare, ales de Congresul militarilor, a convocat la 21 noiembrie 1917 Sfatul Țării la care s-au prezentat 150 (în loc de 120) membri delegați de către organizațiile social-politice din Basarabia și care reprezentau toate naționalitățile din ținut (105- moldoveni, 15- ucraineni, 14- evrei, 7- ruși, 2- bulgari, 2- germani, 1- polonez, 1- armean, 1- grec, 2- găgăuzi).

În mod solemn, sub flamura tricolorului albastru – galben – roșu în acordurile melodiei „Deșteaptă-te române” a fost inaugurat Sfatul Țării – parlamentul Basarabiei.

Acesta era primul organ suprem de conducere a Basarabiei care a jucat un rol istoric în destinul ei.

Președinte al parlamentului a fost ales Ion Inculeț. Vicepreședinte – Pan. Halippa și trei secretari: B. Epure, C. Misircov și I. Buzdugan.

Inaugurarea Sfatului Țării a fost salutată de un număr mare de organizații, partide și persoane politice (vezi anexa 2), fapt ce demonstrează recunoașterea acestui organ de către forțele din societatea basarabeană. În Sfatul Țării s-au organizat patru grupuri de parlamentari, „Blocul moldovenesc” fiind majoritar.

Urmînd exemplul Ucrainei, la 2 decembrie 1917, Sfatul Țării proclamă Basarabia Republică Democratică Moldovenească. În declarația votată de Sfatul Țării și publicată în aceeași zi se spunea: „Basarabia sprijinindu-se pe trecutul ei istoric, se declară de azi înaintea Republică Democratică Moldovenească, care va intra în alcătuirea Republicii Federative Rusești (care se credea că va fi creată) cu aceleași drepturi.”

Declarația prevedea că cea mai înaltă cîrmuire (putere legislativă) a Republicii Moldovenești este Sfatul Țării, alcătuit din împuterniciții tuturor organizațiilor democratice revoluționare ale tuturor naționalităților locuitoare în Basarabia. Puterea „împlinitoare” (executivă) în Republica Democratică Moldovenească o are Sfatul (Consiliul) Directorilor generali, care este răspunzător numai în fața Sfatului Țării.

Programul parlamentului republicii autonome cuprindea următoarele sarcini: convocarea Adunării Populare alese prin vot universal, egal, direct și secret; împărțirea pămîntului la țărani, fără plată; satisfacerea populației cu mărfuri de primă necesitate și hrană; reglementarea muncii lucrătorilor; majorarea salariilor; organizarea alegerilor în organele locale; organizarea armatei naționale; asigurarea libertăților democratice; libertatea presei, întrunirilor; inviolabilitatea persoanei etc.

Declarația din 2 decembrie 1917 făcea apel la populația Basarabiei să se unescă în jurul Sfatului Țării și îndemna toată lumea la așezarea unei vieți obștești noi “pe temeliile slobozeniei, dreptății și a frăției.”

Ședințele Sfatului Țării se țineau zilnic. Semnele distinctive ale statului nou format erau tricolorul și imnul sub care s-a inaugurat Sfatul Țării. De la stema guberniei Basarabiei a rămas doar scutul, înlăturîndu-se bordura ce cuprindea culorile imperiului, coroana imperială și cununa din frunze de stejar, legată cu eșarfa lui Andreev.

La 7 decembrie 1917 s-a discutat și format primul guvern în frunte cu profesorul Pantelimon Erhan desemnat ca președinte al Consiliului Directorali generali. P. Erhan deținea și portofoliul

agriculturii – semn al importanței care se acorda viitoarei reforme agrare. Celelalte departamente s-au repartizat așa:

Interne – Vl. Cristi, care avea calitatea de comisar al guvernului din Petrograd și deci reprezenta continuarea administrației basarabene.

Externe – Ion Pelivan. Desemnarea celui mai vîrstnic naționalist basarabean prefigura oarecum direcția politicii externe basarabene.

Apărarea – maiorul Teodosie Cojocaru cu adjuncții:

- sublocotenentul Gh. Pântea
- căpitanul N. Secară

Finanțe – Teofil Ioncu (tot el comisar al Băncii Statului)

Învățămînt – profesorul Ștefan Ciobanu

Căile de comunicație, poștă și telegraf – inginerul Nicolae Codreanu

Justiție – Al. Gr. Savenco (ucrainean)

Comerț și industrie – V. G Grinfeld (evreu)

Republica Democratică Moldovenească trebuia consolidată. Sfatul Țării a confirmat pe unii comisari județeni, alții au fost schimbați, a început să organizeze armata națională. Dar în munca sa de consolidare Sfatul Țării întâmpina multe dificultăți. Luarea puterii în Rusia de către bolșevici a dus la dezintegrarea rapidă a armatei ruse. Cartierul general al frontului Român se afla la Socola (Iași) sub comanda generalului rus Șcerbacev. Acesta a dus negocieri de armistițiu cu germanii. Aici pe Frontul Român, alături de două armate române operau trei mari

unități armate rusești (armata a 9-a, a 4-a și a 6-a). Acum principalul pericol nu mai erau germanii, ci bolșevicii a căror activitate condusă de Gr. Racovschi pe Frontul Românesc a sosit S. Rochal (numit de bolșevici comisar al Frontului Românesc) cu misiune specială de a surprinde cartierul general al Frontului, suprimarea guvernului român și transformarea României într-o provincie sovietică.

Generalul Șcerbacev a procedat la demobilizarea progresivă a trupelor rusești. Păstrându-și armele militarii ruși se îndreptau spre Basarabia năvalnic, stihinc, comițând pogromuri în târgușoarele și orașele Moldovei. Astfel au suferit orașele Botoșani și Drohoi de incendii provocate de ruși, distrugerea clădirilor, chiar licee și spitale, terorizau populația etc. Aceste trupe nu puteau să fie lăsate să plece înarmate. Guvernul român a decis dezarmarea trupelor rusești. Dar aceste trupe ajunse la Chișinău sau în alte părți ale teritoriului Republicii Moldovenești, pline de depozite de arme, soldații ruși se înarmau din nou terorizând populația. La adresa Sfatului Țării veneau din Bender, Rîbnița, Ungheni și din alte localități din ce în mai multe telegrame despre dezordinile în masă făcute de soldații ruși, de prădăciunile făcute față de țărani și slujbași. Situația devenise insuportabilă.

Sfatul Țării pornise la organizarea armatei moldovenești, dar nu avea încă suficiente forțe militare pentru a opune rezistență debandadei trupelor rusești. La ședința sa din 8 decembrie 1917 Sfatul Țării hotărăște să trimită o delegație la Iași pentru a cere guvernului român și reprezentanților Antantei ajutor militar.

În decembrie 1917 la Chișinău erau o mulțime de comitete, soviete și alte organizații care lucrau pe cont propriu, adesea rivalizau și, cu toate că recunoșteau autoritatea Sfatului Țării, tindeau să pună mîna pe putere.

În ședințele secrete din 20 și 21 decembrie 1917 Sfatul Țării a decis să ceară de la Iași trupe străine – ucrainene, cehoslovace sau românești. Pentru această decizie au votat toți deputații “Blocului moldovenesc” și o bună parte din deputații fracției țărănești. Dar secretul deciziei n-a fost păstrat. Adversarii introducerii trupelor străine se temeau că această decizie este o acțiune premărgătoare unirii Basarabiei cu România.

Ca răspuns la această decizie, la 23 decembrie se ține o ședință reunită a comitetelor executive ale sovietelor rusești din Chișinău care adoptă 7 hotărîri.

1. Demobilizarea armatei să se facă cu aprobarea guvernului central al Rusiei.
2. Îndepărtarea elementelor nedemocratice din Sfatul Țării.
3. Disființarea diplomației secrete din Sfatul Țării.
4. Convocarea grabnică a Constituantei Basarabiei, iar pînă atunci convocarea în timp de 2 săptămîni a Congresului provincial al delegațiilor de țărani, muncitori și soldați pentru completarea și democratizarea Sfatului Țării (convocat sub conducerea bolșevicilor, acest congres ar fi fost trucat și dirijat de ruși).
5. Trecerea pămîntului, a inventariului viu și tehnic în seama comitetelor agrare (Sfatul Țării luase la fel aceeași dispoziție, dar trupele rusești prin comportarea lor anarhică și prin amestecul lor nesăbuit au împiedicat realizarea liniștită și sistematică a acestei măsuri).

6. Ridicarea situației financiare a Basarabiei fără împrumuturi externe, care pot fi însă încheiate numai cu aprobarea întregului popor și numai pentru nevoile interne ale provinciei. (Dar circulația monetară era lovită de insuficiența rezervelor monetare și de extrema devalorizare a bancnotelor de diverse tipuri și emisii importate în mod fraudulos de peste Nistru: bilete țariste, ale guvernului Lvov, ale guvernului Kerenski (foarte depreciate), ale guvernului ucrainean și chiar ale orașului Odesa, cu cea mai slabă putere de cumpărare).
7. Stabilirea unei legături imediate cu Sovietul comisarilor poporului și cu toate părțile federative ale republicii sovietice (chiar de ar fi încercat Sfatul Țării o asemenea legătură, ea era împiedicată de existența republicii ucrainene, în care tendința de completă separare de Rusia devenea tot mai pronunțată. Dar Sfatul Țării manifesta și el o tendință hotărâtă de a separa Republica moldovenească de Rusia).

La sfârșitul ședinței s-a decis ca toți delegații de la organizațiile revoluționare, membri ai Sfatului Țării, să întreprindă toate demersurile în vederea îndeplinirii celor 7 măsuri. În Sfatul Țării s-a constituit o opoziție, din care făceau parte Cotoros, Panțiru, Ciumacenco, Nadejda Grinfeld, Prohnițchi, V. Diaconoviciși alții.

Starea de tensiune dintre organizațiile revoluționare rusești și Sfatul Țării devenea din ce în ce mai încordată. Aceasta se datora și faptului că de la Odesa erau trimise detașamente de soldați și ofițeri cu diferite misiuni speciale.

La 27 decembrie 1917 la Odesa a avut loc congresul II al Rumcerod. Reprezentanții sovietelor Basarabiei cer „dizolvarea Sfatului Țării” și instaurarea puterii sovietice în ținut. La 28 decembrie 1917 la Chișinău, în clădirea liceului de fete “Dadiani”, se instalează Secția de Front a Rumcerod, care se plasează în mod deschis de partea dușmanilor Sfatului Țării. Situația se încordează și mai tare. La 29 – 30 decembrie în Sfatul Țării se discută din nou cererea față de guvernul roman de a trimite trupe numeroase și disciplinate, care să ajute tînăra republică în lupta sa pentru existență. În această perioadă idea unirii și reîntregirii capătă tot mai mulți adepți.

Guvernul roman se afla și el într-o situație politică destul de complicată. Marele cartier general rus (sub comanda generalului Șerbacev) era amenințat de revoluționarii ruși și trebuia să fie păzit de ostași români (România și Rusia erau aliați în război). În seama armatei române rămăsese apărarea întregului front din Moldova și Bucovina, iar pe lîngă aceasta unitățile românești erau ocupate cu dezarmarea trupelor rusești. De atîta guvernul român n-a răspuns la cererea Sfatului Țării.

La 30 decembrie 1917 la Chișinău sosesc soldați în ajutorul Secției de Front Rumcerod. Către sfîrșitul lunii decembrie forțele militare rusești și moldovenești se aflau într-un echilibru instabil, care putea oricînd să fie distrus prin factori favorabili uneia din părți.

Dacă Sfatul Țării n-ar fi avut deloc sprijin militar, el ușor ar fi putut fi desființat.

La 1 ianuarie 1918 Secția Frontului Rumcerod emite un ordin prin care se cere comitetelor rusești să preia peste tot comanda armatei și să lupte pentru acapararea puterii. În ziua de 5

ianuarie 1918 bolșevicii cuprinseseră Chișinăul. O parte din membrii Sfatului Țării au fost arestați, alții au fost nevoiți să se ascundă.

În seara zilei de 5 inuarie 1918 „Blocul moldovenesc” al Sfatului Țării s-a întrunit în ședința secretă și a hotărât să trimită la Iași o nouă delegație pentru a cere cu toată stăruința, intervenția armatei române în Basarabia contra prăpădului bolșevic. La 6 ianuarie detașamentele armate a Secției Frontului Român a Rumcerodului au înconjurat în gara Chișinău unitatea de ardeleni de aproximativ 1000 de oameni, care veneau din Chiev, i-au bătut, dezarmat și arestat. O grupă ruso-bolșevică i-a arestat și pe I.Inculeț și P.Erhan. Ei le-au cerut să trimită o telegramă guvernului român și ambasadei franceze la Iași pentru a cere revocarea ordinului de trimitere a trupelor în Basarabia. Această telegramă n-a mai ajuns la Iași. Ea a fost reținută de telegrafistele Untilov și Uncu devotate „Blocului moldovenesc” al Sfatului Țării. La 8 ianuarie I.Inculeț și P.Erhan au fost eliberați de sub arest. La 9 ianuarie ardelenii închiși în închisoarea din Chișinău au fost eliberați de reprezentanții Sfatului Țării.

După lungi dezbateri guvernul român a hotărât să trimită ajutor fraților basarabeni. În ziua de 13 ianuarie diviza XI română sub comanda generalului Broșteanu a intrat în Chișinău la orele 5 seara.

În ajun șeful Statului Major al armatei române, generalul Prezan, la intrarea trupelor române în Basarabia, a adresat o proclamație locuitorilor din Republica Moldovenească, în care explica motivele pentru care armata română intră în Basarabia. Delegația autorităților moldovenești, care a primit trupele române la Strășeni, adresează populației Chișinăului un apel, în care le

comunică în ce condiții vin trupele române în Basarabia. Semnează: I.Inculeț, Budișteanu, Suceanu, Ciobanu, Turcuman.

Sub presiunea trupelor române bandele bolșevice s-au retras la Tighina, ca mai apoi după o ciocnire sângeroasă să fie alungate dincolo de Nistru. Ordinea și singuranța erau restabilite în cea mai mare parte a Basarabiei. Sfatul Țării și-a reluat activitatea.

La 2 ianuarie 1918 Ucraina s-a proclamat republică independentă. Situația Republicii Democratice Moldovenești era oarecum neclară. Ucraina pretindea la teritoriul Basarabiei. Sfatul Țării analiza situația politică la acel moment.

La 22 ianuarie în ședința Sfatului Țării D. Ciugureanu citește declarația trimisă de ministrul Franței la Iași, Saint-Aulaire, prin intermediul consulului francez, la Chișinău, M.Sarret “întrearea trupelor române în Basarabia constituie o măsură exclusiv militară, ce are drept scop paza funcționării normale a spatelui frontului româno-rus.” și “prin nimic nu va influența nici asupra situației politice actuale în Basarabia, nici asupra soartei acestei țări în viitor ”.

Declarația a fost publicată. Membrii Sfatului Țării o aduceau la cunoștința maselor.

În ziua de 24 ianuarie 1918 (corespunzătoare zilei de 24 ianuarie 1859) Sfatul Țării s-a întrunit în ședința solemnă pentru a vota în unanimitate independența Republicii Populare Moldovenești. În așa fel Basarabia se detașa de Rusia și Ucraina încercând să-și construiască o viață independentă. După declararea independenței Consiliul (Sfatul) Directorilor generali s-a dizolvat, iar puterea executivă a trecut asupra Consiliului de Miniștri sub președinția doctorului D. Ciugureanu. Președinte al Republicii a rămas I. Inculeț.

De fapt Basarabia era un stat independent, dar noua realitate (țările europene refuzau să-l recunoască, Ucraina pretindea s-o acapareze în mod diplomatic, Rusia Sovietică încerca s-o anexeze pe cale armată) Republica n-avea condiții necesare de dezvoltare. Toți patrioții români își dădeau seama că singura soluție a problemei politice a patriei lor nu putea fi alta decât reîntregirea vechii Moldove, din trupul căreia fusese ruptă.

Consiliul județean din Bălți, apoi cel din Soroca și Orhei au fost cele dintâi care au cerut unirea cu patria – mamă. Dorința aceasta se dovedea a fi a majorității și de aceia frunțașii basarabeni I. Pelivan, I. Inculeț și D. Ciugureanu în vizitele lor la Iași se străduiau să convingă guvernul român că majoritatea covârșitoare a Sfatului Țării va vota unirea.

La ședința din 27 martie 1918 în Sfatul Țării a fost mare frământare. Se discuta problema unirii Basarabiei cu patria- mamă. În aceste discuții a luat parte și C. Stere, care venise la Chișinău să dea o mână de ajutor unioniștilor. S-a discutat îndelung, s-au ascultat toate părerile. La această ședință d-l C. Stere pe lângă convorbirile duse cu diferiți deputați, a ținut și o cuvântare în care a spus: “În viața unui om ca și în istoria unui popor nu sînt multe clipe ca acestea. Sînt mîndru și fericit că mi-ați dat puțința de a mă înjuga pentru drepturile și libertatea Basarabiei, al cărui fiu sînt...” Ziarul „România nouă” a comentat cuvîntarea d-l C. Stere în felul următor: „Cuvîntarea d-l C. Stere, rostită în colorit moldovenesc și în accente de o zguduire dramatică, a făcut o impresie covârșitoare asupra tuturor. Prin glasul lui lui vorbea însuși sufletul Basarabiei românești”.

„Blocul moldovenesc” din Sfatul Țării a înaintat un proiect de declarație a unirii cu textul:

„Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum mai bine de o sută șase ani din trupul vechii Moldove, - în puterea dreptului istoric și dreptului de neam pe baza principiului ca popoarele singure să-și hotărască soarta lor, - de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România”.

Această unire se face pe următoarele baze:

1. Sfatul Țării actual rămâne mai departe pentru rezolvarea și realizarea reformei agrare, după nevoile și cererile norodului, aceste hotărâri se vor recunoaște de guvernul român.
2. Basarabia își păstrează autonomia provincială avînd un Sfat al Țării (Dietă), ales pe viitor prin vot universal, egal, direct și secret, cu un organ împlinitor și administrație proprie.
3. Competența Sfatului Țării este: a) votarea bazelor locale; b) controlul organelor zemstvelor și orașelor; c) numirea tuturor organelor administrației locale prin organul său împlinitor, iar funcționarii superiori sunt întăriți de guvern.
4. Recrutarea armatei să se facă în principiu pe baze teritoriale.
5. Legile în vigoare și organizarea (zemstve și orașe) rămîn în putere și vor putea fi schimbate de parlamentul român numai după ce vor lua parte la lucrările lui și reprezentanții Basarabiei.
6. Respectarea dreptului minorităților Basarabiei.

7. Doi reprezentanți ai Basarabiei vor intra în Consiliul de miniștri români, acum desemnați de actualul Sfat al Țării, iar pe viitor luați de sînul reprezentanților Basarabiei din parlamentul român.
8. Basarabia va trimite în parlamentul român un număr de reprezentanți proporțional cu populația, aleși pe baza votului universal, egal direct și secret.
9. Toate alegerile din Basarabia pentru voloste și sate, zemstvă și parlament, se vor face pe baza votului universal, egal, direct și secret.
10. Libertatea personală, libertatea tiparului, a cuvîntului, a credinței, a adunărilor și toate libertățile obștești vor fi garantate prin Constituție.
11. Toate încălcările de legi, făcute din motivele politice în vremurile tulburi din urmă, sînt amnestiate.

“Basarabia unindu-se ca o fiică cu mama sa România, parlamentul român va hotărî convocarea neîntîrziată a Constituției, în care vor vota proporțional cu populația, reprezentanții Basarabiei, aleși prin vot universal, egal, direct și secret, spre a hotărî împreună cu toții înscrierea în Constituției a principiilor și garanțiilor de mai sus”.

După unele discuții, declarația a fost pusă la vot (nominal) în mod deschis. Rezultatul votării, a fost: pentru – 86 voturi, contra – 3 voturi, abțineri – 36 (vezi anexa 3). Rezultatul votării a fost adus la cunoștința primului ministru al României Alexandru Marghiloman. Acesta la rîndul său a făcut o declarație către deputați. Printre celelalte cuvinte el a spus: “Să ne închinăm

conducătorilor acestei țări care fără gând de mărire, din conducători s-au făcut slugitori modești ai neamului lor”.

La 17 – 18 decembrie 1917 la Tiraspol a avut loc Adunarea Națională a moldovenilor de peste Nistru. La această adunare a participat și o delegație a Sfatului Țării alcătuită din deputații P. Halippa, Gh. Mare, N. Gafenco și A. Crihan. Redactorul gazetei “Ardealul” O. Ghibu, prezent și el la adunare, scria mai târziu că în mersul Adunării Naționale a moldovenilor de peste Nistru fusese înaintată o propunere de unire cu Basarabia. Adunarea hotărâse ca propunerea să fie pregătită în mod serios și la Congresul special, numit pentru 28 decembrie 1917, să se pună la vot.

În condițiile care se crease Congresul fixat pentru 28 decembrie 1917 n-a mai avut loc.

În Sfatul Țării au fost totuși reprezentanți ai moldovenilor de peste Nistru și au votat unirea Basarabiei cu patria mamă.

După adoptarea declarației de unire condiționată a Basarabiei cu patria mamă, Sfatul Țării și-a continuat activitatea, preocupându-se de înfăptuirea reformei agrare.

Se cunoaște că există 82 de procese – verbale ale ședințelor Sfatului Țării. Dar despre ședințele comisiilor permanente în literatură n-am găsit. Au fost așa comisii ca: comisia de mandate, comisia agrară, comisia școlară, comisia pentru stabilirea limbii de stat a Republicii Moldovenești și altele despre care se pomenește doar în treacăt.

Ținând seama că celelate provincii românești votaseră unirea necondiționată, Sfatul Țării în ședința din 27 noiembrie 1918 votează în deplină unanimitate o moțiune în care declară unirea

necondiționată a Basarabiei cu România. Deputatul Gheorghe Mare a spus că la numele de România trebuie să se adauge numele său: Mare. Votul unirii necondiționate a fost semnat de președintele ședinței P. Halippa, vicepreședinții T. Bîrcă, Buruianu și secretarul A. Scobioală.

Astfel Sfatul Țării s-a dizolvat.

Istoricul N. Popovschi menționa că în Basarabia există un românism sănătos. Tot el accentua că “Unirea Basarabiei cu România n-a fost un pas pur politic făcut în împrejurări mai mult sau mai puțin întâmplătoare și venite din afară. N-a fost nici un act pornit din voințe personale, de orice motiv ar fi fost ele conduse. Împrejurările politice au putut numai prilejui alipirea, nu însă a cauza evenimentul. Asemenea, persoanele au putut numai înfăptui ce demult se cerea în adâncurile sufletului român basarabean, însă n-au putut crea acest fapt. Dar, pe de altă parte, să fim sinceri și să recunoaștem, că se cerea multă pricepere pentru alua hotărîrea convenită și a o spune în fața lumii...”

Un alt istoric basarabean Alexandru Boldur prin multe din lucrările sale scrise pe bază de documente, a prezentat Europei istoria Basarabiei, a apărut drepturile poporului la autodeterminare, la unirea neamului în cadrul unui stat unitar după anul 1918. El conchide: “Totuși, unirea s-a făcut de Sfatul Țării...”